

MORIA OG ANDRE GRESKE HOT SPOT-FLYKTNINGLEIRER = KONSEVENS AV EU-TYRKIA-AVTALEN. BARN SITUASJON I LEIREN ER ET MEDANSVAR FOR NORGE

20. april 2020

Oppsummert:

- Moria-leiren på Lesbos og fire mindre hotspot-flyktningleirer ble opprettet av EU-kommisjonen våren 2015 på greske øyer nær Tyrkia; Chios, Samos, Leros og Kos.
- Fra mars 2016 er hotspot-leirene en sentral del av EU-Tyrkia-erklæringen, hvor EUs medlemsstater betaler Tyrkia for å holde igjen flyktninger i Tyrkia.
- De flyktninger som tar seg over til hotspot-leirene, skal vurderes der og enten returneres til Tyrkia, til opprinnelseslandet eller sendes til fastlandet for realitetsbehandling av søknad om beskyttelse i Hellas.
- Forutsetningen om hotspot-leirene som transitt-leirer for kortvarig opphold har ikke fungert. Per mars 2020 oppholdt det seg mer enn 37.000 personer i leirene. Det er 30.000 flere enn de fem leirene til sammen opprinnelig ble dimensjonert for.
- Rundt halvparten, ca 18.000 oppholder seg i og omkring Moria-leiren på Lesbos. Blant disse er det rundt 1.800 barn.
- Bare 2.735 asylsøkere er i løpet av fire år returnert til Tyrkia.
- Moria og de andre greske hotspot-leirene ligger innenfor Schengen-grensesamarbeidet og er slik innen Norges europeiske yttergrense i sør.
- Moria-leiren ble opprettet med støtte fra norske EØS-midler.
- Norge har politisk støttet EU-Tyrkia-avtalen og Norge bidrar økonomisk til europeisk grenseovervåking gjennom Frontex og europeisk støttet asylsøksbehandling i Hellas gjennom EASO, som begge deler skjer på grunnlag av EU-Tyrkia-avtalen.
- Norge og de øvrige europeiske landene forpliktes av Flyktningkonvensjonen, Barnekonvensjonen og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen til å behandle søknader om beskyttelse og ivareta flyktningbarns grunnleggende rettigheter. Det skjer ikke i hotspot-leirene i dag.
- FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs barnefond (UNICEF), Europarådets kommissær for menneskerettigheter, EU-kommisjonen, EU-parlamentarikere, greske og tyske myndigheter oppfordrer nå Norge og alle andre europeiske stater i å delta i den humanitær og rettssikkerhetsdugnaden som foreløpig 10 europeiske stater har forpliktet seg til.
- Tyskland og Luxemburg går foran og har startet evakuering av barn.
- Norge har stor kapasitet og høy smittevernberedskap i ankomst, mottak og utlendingsforvaltningen.
- Med svært lave asylankomster til Norge er det ingen konflikt, hverken prinsipielt eller kapasitetsmessig, mellom å bidra inn i en akutt humanitær operasjon for å sikre barns helse og rett til rettssikker asylsaksbehandling, og en overordnet politisk målsetting om økt vektlegging av direktebosetting av FN-ankjente kvoteflyktninger i norske kommuner.

1. Greske Hot spot-leirer

Hot spot-mottaksleirer ble etablert i Italia og Hellas våren 2015 av EU-kommisjonen, som en del av *European Agenda on Migration*. Organisering av mottak av asylsøkere i hot spot-leirene inngår fra 2016 som en [europeisk bestemt del av EU-Tyrkia-erklæringen](#).

Norge har et medansvar for situasjonen for barn som strander i såkalte hot spot-flyktningleirer på greske øyer. Asylsøkerne som samles i disse leirene, får ikke reise videre til fastlandet, men skal avvente behandling av sine saker på øyene. [Hotspots ble planlagt som effektive transitt-sentre, men har endt opp som overfylte provisoriske leirer](#) for mennesker som hverken kommer videre eller får

behandlet sine søknader om beskyttelse innen overskuelig tid. Allerede sommeren 2018 var det ankommet tre ganger så mange flyktninger og migranter som det hotspots på de greske øyene Lesvos, Chios, Samos, Leros og Kos var beregnet for.

I følge Human Rights Watch oppholdt det seg [per 22. mars 2020 37.427 flyktninger og migranter](#) på de fem greske øyene. Det innebærer en overbefolkning på nær 31,400 i forhold til en beregnet, opprinnelig kapasitet på til sammen 6.095 plasser i hotspot-leirene på de fem øyene. Halvparten av flyktninger og migranter på de fem greske øyene befinner seg på Lesvos. Ifølge tall fra [UNHCR befant det seg per 21. februar 2020](#) mer enn 18.000 flyktninger og migranter i og omkring Moria på Lesvos. Moria ble opprinnelig etablert med beregnet plass til 2.200 asylsøkere.

De to desidert største gruppene asylsøkere som nå befinner seg på greske øyer er ifølge [UNHCR 29. februar 2020 afghanere og syrere](#). Det kan ikke legges til grunn at det blant disse ikke befinner seg barn med beskyttelsesbehov i greske hotspot-leirer som Moria. Tvert imot er det stort behov for at disse mindreårige asylsøkerne får behandlet sine søknader og får avklart sin status og evt ny, trygg start på livet i Europa.

2. EU-Tyrkia-erklæringen

En politisk, men ikke juridisk bindende internasjonal avtale mellom EU-medlemsland og Tyrkia, som Norge støtter politisk. EU-statene legger til grunn at Tyrkia er et trygt tredjeland for flyktningene, selv om [flyktninger som kommer fra land utenfor Europa ikke har tilgang til asylprosedyre og flyktningstatus i Tyrkia](#). Tyrkia anerkjenner Flyktningkonvensjonen som gjeldende bare for flyktninger fra Europa.

I tillegg til at Tyrkia betales for å huse i særdeleshet syriske flyktninger, men også asylsøkere fra andre land (i hovedsak Afghanistan og Iran), ligger det i avtalen at flyktninger med behov for beskyttelse kan returneres fra greske hotspots til Tyrkia. Asylsøkere uten behov for beskyttelse skulle, i tråd med EU-Tyrkia-erklæringen, returneres til opprinnelseslandet.

Returer til Tyrkia fra greske øyer er imidlertid langt lavere enn forutsatt. I følge EU-statistikk er det per mars 2020 [bare 2.735 asylsøkere returnert til Tyrkia fra de greske øyene siden mars 2016](#).

3. Norges bidrag

Leirene på øyene i Egeerhavet befinner seg innenfor det som også er Norges Schengen-yttergrense i sør, og Moria-leiren er [opprettet dels med norske EØS-midler](#). Vi bidrar økonomisk til gjennomføring av EU-Tyrkia-avtalen, ved deltakelse i Frontex [grensevokting](#) og [europeisk støttet asylsaksbehandling](#) i Hellas, basert på denne avtalen. Dette er forhold som gjør at Norge har et medansvar for barns situasjon i de greske leirene.

4. Oppfordringer om europeisk bistand for å avhjelpe situasjonen og hente ut barn fra leirene

UNHCR

I et [brev fra Høykommissærens regionkontor for Nord-Europa](#), datert 17. mars 2020, anmodes Justis- og beredskapsminister Monica Mæland om å hente ut barn fra flyktningeleirer i Hellas. I brevet vises det til at EU-kommisjonen og enkeltland i EU har tatt til orde for evakuering.

UNICEF

[FNs barnefond oppfordrer](#) flere europeiske stater til å følge eksemplene fra Tyskland og Luxemburg av hensyn til barns sikkerhet og grunnleggende behov.

Europarådet

Europarådet har gjentatte ganger etterlyst europeiske tiltak for å sikre at flyktninger og migranternes grunnleggende rettigheter og sikkerhet ivaretas i greske hotspots.

Europarådets kommissær for Menneskerettigheter, [Dunja Mijatovic har i rapporter fra besøk i greske hotspots tatt opp behovet for tiltak for å avhjelpe situasjonen.](#)

EU

[Medlemmer av Europaparlamentet, EU-Kommisjonen, Frontex, og EU's Fundamental Rights Agency](#) har alle etterlyst solidaritet og felles innsats for å avhjelpe den voksende krisen i greske hotspots. [EU-president Von der Leyen har oppfordret til relokalisering av enslige mindreårige fra greske hotspots.](#)

Hellas

Greske myndigheter har gjentatte ganger bedt om europeisk bistand til særlig enslige mindreårige asylsøkere som strander i greske hotspots:

- [Gresk statsminister Kyriakos Mitsotakis ber om europeisk bistand til mottak av asylsøkere – oktober 2019.](#)
- [Gresk minister: Hellas klarer ikke dette alene – desember 2019.](#)

Tyskland

[Tyskland henter ut 500 enslige mindreårige. Tyske politikere oppfordrer flere europeiske stater om å delta i dugnaden.](#)

Andre europeiske stater som har forpliktet seg til å hente ut barn fra greske leirer

[Tyskland, Luxembourg, Frankrike, Portugal, Irland, Finland, Kroatia, Litauen, Belgia og Bulgaria](#)

5. Situasjonen for ankomster og innvilgelse i Norge 2015 – 2019

Norge har hatt rekordlave ankomster av asylsøkere i perioden 2016 – 2020. I første kvartal 2020 kom 34 enslige mindreårige asylsøkere til Norge, hvorav snaut halvparten (15) er fra Syria. [Per første kvartal 2020](#) har 20 enslige mindreårige asylsøkere fått realitetsbehandlet sin asylsøknad i Norge. 13 fikk flyktningstatus, 3 fikk humanitært opphold og 4 fikk avslag.

I 2019 fikk 163 enslige mindreårige asylsøkere realitetsbehandlet sin søknad i Norge. Av disse fikk 118 flyktningstatus, 31 fikk opphold på humanitært grunnlag og 14 fikk avslag. De tre største gruppene var afghanere (60), syrere (44) og eritreere (23).

Det kan – ut fra norsk erfaring og praksis – legges til grunn at det i greske hotspots vil være mange afghanske og syriske enslige mindreårige asylsøkere med beskyttelsesbehov som i dag befinner seg i humanitær nød og uten tilgang til rettssikker asylprosedyre.

I følge statistikk fra Utlendingsdirektoratet (UDI) har asylankomstene til Norge falt drastisk fra drøyt 31.000 i 2015, til 3.460 i 2016, 3.560 i 2017, 2.655 i 2018 og 2.305 i 2019. Per første kvartal 2020 har 501 personer søkt asyl i Norge, med 179 syrere som desidert største gruppe.

Rundt 70 prosent av dem som i perioden 2015 – 2019 klarte å ta seg til Norge og fikk behandlet sin søknad her, fikk beskyttelse fra forfølgelse.

Det befinner seg ved utgangen av mars 2020 bare 2.491 personer i norske mottak. Det betyr at kapasitet i mottak og utlendingsforvaltningen og til å motta og behandle asylsøknader fra en gruppe relokaliserte enslige mindreårige asylsøkere fra Hellas er svært god.

6. Prosess i Norge

Enslige mindreårige som hentes til Norge vil inngå i samme karantene-regime som gjelder asylsøkere som søker om beskyttelse ved Norges grense. Ved [ankomstsenteret i Råde i Østfold](#), Mysebu mottak for enslige mindreårige asylsøkere og Refstad transittmottak i Oslo er det god smittevernberedskap og karantene-kapasitet til å motta flere asylsøkere.

De vil få oppnevnt en representant, gjennomgå politiregistrering og helseundersøkelse og motta informasjon og veiledning fra NOAS på linje med alle andre enslige mindreårige asylsøkere. Deres asylsak behandles i tråd med regulær praksis.

Dersom den enkelte har behov for beskyttelse, anerkjennes flyktningstatus og gis opphold etter utlendingslovens §28. De som ikke har behov for beskyttelse og som har identifiserte omsorgspersoner i hjemlandet de kan returneres til, får avslag og skal returneres til sine omsorgspersoner. De som ikke har behov for beskyttelse, er under 18 år og mangler identifiserbare omsorgspersoner i hjemlandet de kan gjenforenes med, blir vurdert for opphold på humanitært grunnlag i tråd med de sårbarhetskriterier som Arbeiderpartiet fikk flertall for i Stortinget i november 2017.

7. Policy-spørsmål

Det er reist som innvending mot å bistå i en evakueringsdugnad for barn som har strandet i greske hotspot-leirer, at Norge ikke bør hente asylsøkere fra enkelte leirer framfor flyktninger i andre leirer i verden – og at dette strider mot en prioritering av FN-kvoteflyktninger framfor asylsøkere.

Flere partier mener det er en mer rettferdig og bærekraftig asylordning, dersom Norge går fra asylsøknader ved grensen til å prioritere kvoteflyktninger

Norge kan ikke velge vekk å behandle søknader fra personer som melder seg ved den norske grense og søker beskyttelse. Norge er forpliktet til å behandle asylsøknader i tråd med Flyktningkonvensjonen, Barnekonvensjonen og Den europeiske menneskerettighetssituasjonen. Flere land må bidra dersom denne retten skal realiseres for asylsøkende barn som har strandet i greske hotspots som konsekvens av politiske avtaler Norge støtter og grensesamarbeid.

Alle partier ønsker å finne andre løsninger enn at mennesker på flukt skal tvinges ut på ekstremt farlige reiser for å komme til trygge land

Men samtidig bidrar Norge, gjennom opprettholdelse av strenge grenseregimer, innstramminger i mulighet til familiegjenforening og finansiering av lokale tiltak og kystvakt-beredskap i Nord-Afrika og Europa til å presse mennesker på flukt ut i lengre og farligere ruter. I greske hotspots ender farlige reiser i en uavklart, nedbrytende situasjon på ubestemt tid.

Beredskapen langs grensen må styrkes for å kunne håndtere ekstraordinære asylankomster

Norge har i perioden 2016 – 2020 hatt ekstraordinært lave asylankomster – og har smittevern-, karantene-, mottaks- og bosettingskapasitet i mange kommuner.

Vi må sikre at Norge overholder folkeretten og ivaretar asylsøkeres rettssikkerhet

Asylsøkeres rettssikkerhet ivaretas i dag ikke innenfor Schengens yttergrense i sør. På greske øyer holdes de i europeisk bestemte og europeisk finansierte hotspots på ubestemt tid, uten å vite hvor lang tid det kan ta før de kan få sin søknad om beskyttelse behandlet, med mulig anerkjennelse av flyktningstatus.

Vi må stå sammen med Europa i solidaritet for å løse felles utfordringer

Alle relevante institusjoner; UNHCR og UNICEF i Europa, Europarådet, EU-kommisjonen, EU-parlamentet understreker nå behovet for at flere europeiske stater bidrar for å lette situasjonen for

barn i greske hotspots. 10 medlemsland har forpliktet seg, og to stater er i gang med å relokalisere enslige mindreårige fra greske hotspots.

8. Konklusjon

Barn lever under uavklarte, svært vanskelige forhold i flyktningeleirer i mange områder av verden. Norge har imidlertid et særlig medansvar for barns situasjon innenfor Norges Schengen-yttergrense i sør. Den håpløse situasjonen barn i Moria og andre greske Hot spot-leirer nå befinner seg i, er en konsekvens av europeiske avtaler og ordninger Norge støtter politisk og økonomisk.

Å hente barn – enslige mindreårige asylsøkere – fra greske leirer er et bidrag til å avhjelpe en akutt, humanitær krise i Europa. Formålet vil være å sikre en gruppe sårbare mindreårige:

- Tilgang til basis helsetjenester
- Beskyttelse mot et mulig alvorlig smitteutbrudd i flyktningeleirene
- Trygghet fra vold i leirene
- Tilgang til rettsikker asylprosedyre for å få behandlet sin søknad om beskyttelse. De som har krav på beskyttelse eller opphold på humanitært grunnlag får oppholdstillatelse, de andre får avslag og forventes å returnere til hjemlandet.

Det er ingen motsetning mellom å motta en gruppe enslige mindreårige asylsøkere som relokaliserte fra greske hotspots og en norsk hovedlinje om å gjenbosette flyktninger i samarbeid med FN. Gruppen evakuerte asylsøkere vil gjennomgå asylprosedyre på lik linje med asylsøkere som søker om beskyttelse ved ankomst på den norske grense.

Den nasjonale målsettingen om å hente ut 3000 flyktninger som overføringsflyktninger for direkte bosetting i norske kommuner vil ikke endres ved at Norge i tillegg relokaliserer en gruppe asylsøkere fra Hellas til asylsaksbehandling i Norge.

Kontakt i NOAS:

Ann-Magrit Austenå, generalsekretær (ama@noas.org / 959 26 448)

Mona Reigstad Dabour, politisk seniorrådgiver (mrd@noas.org / 480 22 166)